

Finanssivalvonnan näkökulmia riskienhallintaan

OPK:n tarkastuksen neuvottelupäivät
31.8.2009

Jukka Vesala
Apulaisjohtaja
FINANSSIVALVONTA

Agenda

- Finanssikriisi ja havaitut riskienhallinnan ongelmat
- Finanssivalvonnan tarkastusprosessi:
 - Tarkastustoiminnasta yleisesti
 - Luottoriskit
 - Markkinariskit
- Konglomeraattien riskienhallinnan haasteet
- Tulevia muutoksia pankkien vakavaraisuussäätelyssä
- Odotuksia sisäiselle tarkastukselle

Finanssikriisi ja havaitut riskienhallinnan ongelmat

- Likviditeettiriskin ja sen hallinnan rooli korostunut kriisin aikana:
 - kriisillä merkittävä vaikutus rahoituksen saatavuuteen ja hintaan
- Johdannaisriskien hallinnan merkityksen kasvu:
 - liiketoiminnan volyymin voimakas kasvu
 - sääntelemättömät johdannaismarkkinat
 - monimutkaisten tuotteiden riskinmittaus ja hinnoittelu
 - vastapuoli- & sopimusriskit

Finanssikriisi ja havaitut riskienhallinnan ongelmat

- Markkinalikviditeetin kuivuminen ja epälikvidien instrumenttien arvostaminen erittäin haasteellista:
 - valvojen käytäntöjen harmonisointi kesken arvostuskysymyksissä
- Monimutkaisten instrumenttien todellisten riskien mittaaminen ”epäonnistui” :
 - liiallinen luottamus tehokkaisiin/likvideihin markkinoihin ja riskinmittausmallien (yksinkertaistaviin) oletuksiin
 - palkinta ja insentiivit tukivat liiallista riskinottoa
- Korkoriskien hallinnan roolin korostuminen alhaisessa korkoympäristössä

Finanssikriisi ja havaitut riskienhallinnan ongelmat

- Luottoriskienhallinnassa viiveitä voimakkaissa talouden muutostilanteissa:
 - asiakkaiden luottokelpoisuusarviot vanhenevat nopeasti
 - vakuuksien arvot päivittyvät hitaasti
- Sisäiset luottoluokitukset ja arvonalentumiskirjauskäytännöt ovat valvottavien kesken epäyhtenäiset:
 - vaikeuttaa valvojan tilannearviointia
- Heikkojen asiakkaiden ongelmavastuita saatetaan siirtää eteenpäin:
 - + ei kiihdytä myötäsyklisyyttä
 - ongelmat kasautuvat tulevaisuuteen

Fivan tarkastustoiminnan tavoitteet

- Valvottavien riskienhallinta on riittävällä tavalla järjestetty ja noudattaa lakeja sekä Fiva:n antamia ohjeita ja määräyksiä
- Riskienhallinta tuottaa oikeaa ja ajantasaista tietoa valvottavan riskeistä
- Varmistua siitä, että riskit eivät uhkaa valvottavan vakavaraisuutta (riskiperusteinen pääoma-allokaatio)
- Valvottavan ylimmän johdon hyväksymiä riskienhallinnan periaatteita noudatetaan päivittäisessä toiminnassa *systemaattisesti*
- Tarkastuskohteet valitaan *riskiperusteisesti* huomioiden mm. valvottavan rooli finanssimarkkinoiden vakauden näkökulmasta
 - kriteereinä mm. viranomaisraportointi, valvontakäynnit, sisäinen raportointi, ...

Tarkastuksesta syntyvät dokumentit

- Tarkastussuunnitelma Fiva:n sisäiseen käyttöön
 - Tarkka suunnitelma ½-vuosittain
 - Pyrimme kertomaan tarkat kohteet ja aikataulun valvottaville etukäteen samalla aikajänteellä ja koordinoimaan tarkastukset aiempaa paremmin
- Aloituskirje ja sen liitteenä oleva ennakkomateriaalipyyntö valvottavalle
- Fiva:n sisäiset tarkastus- ja haastattelumuistiot
- Tarkastuskirje (jota edeltää loppukeskustelu) valvottavalle, jossa valvottavalle raportoidaan
 - Mitä tarkastuksella havaittiin
 - Mitä Fiva vaatii asian osalta sisältäen mahdolliset lakiviittaukset ja standardiviittaukset
 - Toimenpidekehotukset tai toimenpidesuositukset valvottavalle

Luottoriskitarkastuksen sisältö

- Tarkastus jakautuu kahteen pääosaan
 1. Luottoriskien hallinnan laadulliseen arvioon
 2. Kvantitatiiviseen arvioon valvottavan luottoriskisasemasta
- Tarkastus salkkutasolla + yksittäisten luottopäätösten otos
- Laadullinen arvio on kaksivaiheinen
 1. Arvioidaan valvottavalta saatu kirjallinen ennakkomateriaali laadullisen arvion eri tekijöitä vasten
 2. Tehdään tarkastus pankkiin, jossa arvioidaan kuinka hyvin kirjallisessa materiaalissa kuvatut periaatteet ja ohjeet on implementoitu käytännön prosesseihin ja riskienhallintaan

Luottoriskin laadullinen arviointi

- Laadullinen arvio koostuu seuraavista osioista:
 - Strategia, luottopolitiikka ja hinnoittelu
 - Luottoriskien hallinnan periaatteet
 - Luottoriskien hallinnan ja valvonnan organisointi
 - Luotonmyöntöprosessi
 - Vastapuoliriskien hallinta
 - Luottokelpoisuuden arviointi- ja seurantaprosessi
 - Vakuushallinnan periaatteet/vakuuspolitiikka
 - Luottoriskin vakavaraisuuden hallinta (Pilari 1, 2, 3)
 - Raportointi ja tietojärjestelmät
 - Sisäinen tarkastus ja tilintarkastus

Luottoriskiaseman arviointi

- Arviointi tehdään viranomaisraportointiin sekä valvottavilta pyydettävään ennakkomateriaaliin perustuen
- Arviointi sisältää mm. seuraavat osiot:
 - Vastuukannan kehitys
 - Luottosalkun laatu
 - Antolainausmarginaalien kehitys
 - Luottosalkun keskittymät
 - Ongelmasaatavat
 - Luottoriskin vakavaraisuuslaskenta

Luottoriskien valvonnan painopisteet

- Ongelmavastuiden tiivistetty jatkuva seuranta (talouslaman vaikutukset):
 - Jokaiselle valvottavalle nimetty luottoriskeistä vastaava riskiasiantuntija
 - Tiivistetty raportointi:
 - Kuukausittainen viranomaisraportointiin (J) perustuva erääntyneiden, järjestämättömien ja arvonalentumistappioiden seuranta
 - Sektorikohtainen ja toimialoittainen seuranta pankkijärjestelmän tila –raportoinnin (S) avulla jatkossa neljännesvuosittain
 - IRBA pankeista vakavaraisuusraportoinnin kautta (COREP) tietoa luottosalkkujen laadun kehityksestä (avg PD, maksukyvyttömiä osuus, ...)
 - Kohdennetut tarkastukset ja tapaamiset
 - Riittävät, säännölliset tarkastukset myös pieniin valvottaviin (yhteistyö ryhmien keskuselinten kanssa)
 - Suurimmista valvottavista kuukausittain saatavat sisäiset raportit täydentävät viranomaisraportoinnin tietoja
- IRBA-mallien hyväksymiseen liittyvä työ jatkuu

Luottoriskien valvonnan painopisteet

- Tulevien arvonalennusten arviointi:
 - Erääntyneiden ja järjestämättömien kehityksen sekä luottosalkun laadun arvioinnin kautta saadaan ennustetta arvonalentumisten kehitykselle
 - Johdon tapaamisissa, valvontakäynneillä ja riskienhallintajohdon tapaamisissa saadaan pankin omia ennusteita tulevista arvonalentumisista sekä käsitellään ongelmatoimialoja ja -asiakkaita
 - *Stressitesteistä* saadaan arvioita epäsuotuisten skenaarioiden vaikutuksesta arvonalentumisiin

Markkinariskien tarkastusprosessi

- Tarkastusprosessi vastaa edellä kuvattua
- Tarkastus rakentuu pääsääntöisesti valvottavan toimittaman kirjallisen dokumentaation ja haastattelujen varaan
- Tarkastuksella haastatellaan
 - toimitusjohtaja
 - riskienhallintajohto ja muu ylin johto
 - asiantuntijat: front-, middle- ja back-office
- Suuremmissa valvottavissa riskialue- tai instrumenttikohtainen fokus

Markkinariskin laadullinen arviointi

- Laadullinen arvio koostuu seuraavista osioista:
 - Strategia ja markkinariskien hallinnan periaatteet
 - Markkinariskien hallinnan ja valvonnan organisointi
 - Johdon - ja viranomaisraportointi sekä tietojärjestelmät
 - Liiketoimintaprosessien toimivuus (esim. kaupankäyntiprosessi kaupan toteuttamisesta riskien raportointiin ja prosessin valvontaan)
 - Limitointi ja limiittien myöntöprosessi
 - Markkinariskin vakavaraisuuden hallinta (Pilari 1, 2, 3)
 - Riskien mittaaminen ja mittausmenetelmien riittävyys suhteessa liiketoiminnan laatuun ja laajuuteen
 - Arvostusperiaatteet
 - Sisäinen tarkastus

Markkinariskiaseman arviointi

- Arviointi tehdään Fivan viranomaisraportointiin sekä valvottavilta pyydettyyn ennakkomateriaaliin perustuen
- Arviointi sisältää mm. seuraavat osiot:
 - Riskilajikohtaiset riskiasemat (esim. korko-, rahoitus- ja osakeriski)
 - Likviditeettireservin koko ja koostumus
 - Limiittien käyttöaste ja ylitykset
 - Markkinariskin vakavaraisuuslaskennan menetelmät ja tulokset
 - Riskienmittausmallien toteumatestaus

Fivan markkina- ja likviditeettiriskitarkastusten painopistealueet

- Arvostusperiaatteet ja käytännöt
- Sijoitusriskit ja niiden hallinta (vakuutusyhtiöt)
- Johdannaiskaupankäynti ja johdannaisriskienhallinta
- Likviditeettiriskien hallinta
 - jatkuvuussuunnitelmat, stressitestit ja muut varautumistoimenpiteet (myös testaus)
 - likviditeettireservin hallinta (koko, koostumus, raportointi)
 - likviditeettiriskin mittaaminen/menetelmät ja raportointi
- Konglomeraattien kokonaisvaltainen riskienhallinta (ALM)
- IT-järjestelmät
- Korkoriskien hallinta

Konglomeraattien riskienhallinnan haasteet

- Konglomeraattien monitahoiset yritysrakenteet ja laaja liiketoimintojen kirjo:
 - konsernikokonaisuus vs. eri yhtiöt ja liiketoimintakokonaisuudet
- Eroavaisuudet rahoitus- ja vakuutussektorin (vakavaraisuus)säätelyssä ja tilinpäätöskäytännöissä:
 - reaalimaailma vs. tuloslaskelma

Konglomeraattien riskienhallinnan haasteet

- Konglomeraattien tehokas riskienhallinta edellyttää kokonaisvaltaista taseriskienhallinnan (ALM) lähestymistapaa
 - ylimmän - ja riskienhallintajohdon haastava rooli riskien valvonnassa
 - riskienvalvonnan ja -hallinnan keskittäminen tehostaa toimintaa
 - yhteneväiset riskin mittaussuomenetelmät läpi organisaation
 - keskitetty riskiraportointi ja järjestelmätuki
 - ryhmittymätason riskiaseman seuranta

Vakavaraisuusuudistuksen sisältö

- Pankkien vakavaraisuussäännösten uudistamistyössä meneillään kolme eri sääntelypakettia: CRD 2, CRD 3 ja CRD 4
 - CRD 2: hyväksytty EU:n parlamentissa toukokuussa 2009; implementoitava kansallisesti 31.10.2010 mennessä; voimaantulo 31.12.2010
 - CRD 3: komission ehdotus julkaistu heinäkuussa 2009; nyt neuvoston rahoitustyöryhmässä käsiteltävänä
 - CRD 4: komission työpaperi julkaistu; työtä jatketaan komission työryhmissä; ehdotus luvattu julkaista lokakuussa 2009, jonka jälkeen neuvoston työryhmään
 - CRD3 ja CRD 4 voimaantuloa ei vielä tiedetä, aikaisintaan 2011
- Solvenssi II puitedirektiivi hyväksytty; voimaan 2012.
 - Yksityiskohtainen sääntely (L2 ja L3) hyväksyttäneen 2010/11.

CRD 2

- Hybridi-instrumenttien käsittely omissa varoissa
- Merkittävät muutokset suuria asiakasriskejä koskeviin säännöksiin
- Valvontayhteistyö rajat ylittävässä valvottavaryhmissä (esim. valvojien kollegiot)
- Likviditeettiriskin hallinnan laadullinen sääntely
- Tiukennukset arvopaperistamista koskeviin säännöksiin (alullepanijan itselläänpidättämisvelvollisuus ja sijoittajan kattava selonottovelvollisuus)
- Teknisiä muutoksia vakavaraisuuslaskentaan

CRD 3

- Palkitsemisen periaatteet ja palkitsemiseen liittyvät sanktiot
- Kaupankäyntivarastoa koskevat muutokset
 - osakkeiden erityisriski, arvopaperistamispositiot, luottoriskiposition laskenta sisäistä mallia käyttäen
- Lisätiukennuksia arvopaperistamisen osalta
 - jälleearvopaperistaminen

CRD 4

- Oman pääoman puskurit ja ns. dynaamiset varaukset
- Kansallisten optioiden ja harkintavallan karsiminen
- Tiukennukset vieraassa valuutassa myönnettyjen asuntovakuudellisten luottojen pääomavaatimukseen
- Suunnitellaan myös lisäsäännöksiä liiallisen velkaantumisen ja tasekasvun hillitsemiseksi (ns. leverage ratio ja core funding ratio)

Lisäksi:

- IRBAn ja AMAn mukaista vähimmäispääomavaatimusta koskevan siirtymäajan (eli ”lattiasäännön”) jatkamista suunnitellaan parhaillaan

Fivan odotuksia sisäiselle tarkastukselle

- Varmistaa sisäisen valvonnan toimivuus kaikilla riski- ja liiketoiminta-alueilla
- Fokus päivittäisen luottoprosessin toiminnan oikeellisuudessa ja toimivuudessa
- Finanssivalvonta valvoo varsin suppealla otannalla yksittäisiä luottopäätöksiä → sisäiseltä tarkastukselta odotetaan laajempia otantoja yritys- ja vähittäisasiakas päätöksistä

KIITOS !

Jukka.Vesala@Finanssivalvonta.fi